

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 49.

V Ljubljani, v saboto 18. septembra 1897.

Letnik II.

„Slovenski List“ izhaja vsako sredo in saboto. — **Naročnina** mu je za vse leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. Posamične številke se prodajajo po 5 novč. — **Dopisi** pošiljajo naj se uredništvu „Slovenskega Lista“ v Ljubljani. — **Nefrankovani dopisi** se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — **Naročnina, reklamacije in oznanila** naj se pošiljajo upravništvu „Slovenskega Lista“ v Ljubljani, v Gradišču štev. 15. — **Oznanila in poslanice** se računajo po ceni, navadni v Ljubljani.

Ob otvoritvi nove gimnazije v Kranju.

„In vse, kar smo, to smo sami iz sebe.“
A. Funtek.

V staroslavnem Kranju otvora danes novo-zgrajeno gimnazijsko poslopje. Ta dan ni le mnogopomemben za naš Kranj, ne le prevažen za divno Gorenjsko, pomen njegov sega preko mej kranjskih: dan otvoritve lepe nove stavbe je velik dan za vse Slovenstvo. Današnji dan storil je narod slovenski velik, odločen korak na polju prosvete. Novo gimnazijsko poslopje je prvo, katero si je postavil naš narod sam iz svojih močij. In to je načelne važnosti! Ne vemo, ali naj občudujemo vnemo, s katero so se vsekar narodni kranjski meščani poganjali na pristojnih mestih za dovolitev gimnazije, ali naj hvalimo požrtvovalnost napram težkim bremenom, katera jim je nalagala zgraditev novega, lastnega gimnazijskega poslopja. Vlada, ki je nam Slovencem le prerada štedljiva mačeha, je stavila Kranju težke pogoje, ali jeklena volja rodoljubnih meščanov je zadostila sijajno vsem zahtevam. Bili so grenki časi za narodni Kranj, ko se jim je vzela nižja gimnazija, katere razvoj so z gotovega mesta nalašč ovirali. Živahno gibanje po mestu je tedaj skoro izginilo, zavedno meščanstvo pa je s težkim srcem prenašalo odvzetev gimnazije. Trebalo je obilo prošenj, dosti potov, mnogo zatajevanja, ko so se zastopniki Kranja potegovali za zopetno privoljenje odvzetega, za procvit mesta tako važnega zavoda. Vstrajni pogum in železna volja premagala sta vse ovire. Vlada se je naposled odzvala opravičenim željam in dovolila v Kranju zopet gimnazijo. Prvo leto otvorila sta se le prvi in drugi razred, a sukcesivno, leto za letom se zavod razširja, dokler ne dobi Kranj velike gimnazije. Letošnje leto

bode v Kranju že pet razredov, v štirih letih zapuste kranjsko gimnazijo prvi abiturijentje. Tako računamo danes z veselim dejstvom: mesto Kranj je sezidalo novemu zavodu novo, impozantno poslopje, na katero smo vsi Slovenci ponosni, saj kažoč na novo stavbo smemo z vso pravico reči: „To je našega dela plod, naša prosveta!“ Rekli smo že, da je zgraditev gimnazije naložila Kranju težko breme, ali sigurni smo, da je mesto vzmore, kajti „omne onus facile fertur, quod bene fertur“.

Novo poslopje odgovarja popolnoma svojemu namenu; vrednost njegovo vekša še lična kapelica, v kateri bodo dijaki imeli službo božjo sami za se, kar je iz pedagogičkih in verskonravnih ozirov vse hvale vredno, pa tudi praktično. Gimnazija stoji na tako pripravnem, kakor nalašč odbranem prostoru, da je težko najti boljšega in primernejšega. Pogled na Kranj je od kolodvora že itak diven, nova stavba dela ga še divnejšega. Ne da se tajiti, da vnanjost mnogo vpliva na nas, z nekakim veseljem prihajamo v lepa poslopja; v človeku pa, ki je na tako poslopje vezan po svojem poklicu dan na dan, poraja se nekak vzvišen čut plemenitega ponosa.

Prepričani smo, da bode vnanjost veličastne nove gimnazije na njega gojence kar najboljše vplivala. Radostno bode pohajala naša nadebudna mladina v njej postavljene prostore iskat si potrebne vede. Mi stavimo na gojence Kranjske gimnazije mnogo nad; nadejamo se trdno, da pridejo iz tega zavoda omikani Slovenci, kateri se bodo zavedali dolžnostij do rodnega, za svoje pravice se borečega naroda. Uverjeni smo, da izidejo iz Kranjske gimnazije vsestransko izobraženi abiturijentje, sposobni in pripravljeni zavzeti mesta, na katerih sedé danes žal le prečesto še oholi Nemci ali Nemškutarji. Gojenci Kranjske gimnazije se šolajo v mestu, ki slove

po zdravem zraku, zato bodo telesno čvrsti; kar pa je še večje važnosti, oni bivajo v narodnem Kranju, kjer je tujčev vpliv še minimalen, kjer ni prostora narodni mlačnosti, zato bodo ti dijaki tudi čvrstega, svežega duha. In tega si mi od srca želimo! Čil, svež, moralno nepokvarjen naj stopi naš abiturijent v življenje, z veseljem za delo v svojem poklicu in navdušen za narodno delo. Požrtvovalnemu Kranju naj bo novi zavod vir blagostanja in sreče, iz polnega srca želimo staroslavni metropoli divne Gorenjske, da bi ji bil novi zavod le v prospeh in blagor. Mlademu zavodu pa kličemo s pesnikom: „Naprej, navzgor k prosveti in svobodi!“

Delavska zavarovalnica proti nezgodam v Trstu.

(Konec.)

Marsikdo bo vprašal: kako pride to, da so delavske zavarovalnice proti nezgodam z okrajnimi bolniškimi blagajnicami v zvezi? Po postavi morajo okrajne bolniške blagajne oskrbovati vsakega delavca, bodi si, da je isti bolan, ali poškodovan, do eventuelno 20. tedna, pravico imajo pa samo po 4. tednu do poškodovancu določene rente od strani delavske zavarovalnice. Koliko stroškov se na ta način okrajnim bolniškim blagajnam provzročijo, mogoče je le tistemu umeti, kateri pri okrajnih bolniških blagajnah deluje. Kako nizke so te rente in koliko dobijo blagajne stroškov vrnjenih, se lahko razvidi iz knjig pri vsaki bolniški blagajni. Navadno iznašajo tako malo, da delavec o času, ko je povsem za delo nezmožen in si ne more nič zaslužiti, dobi na dan kakih 35 kr., bolniška blagajna mora pa za bolniško podporo najmanj 48 kr. na dan plačevati. Tako je jasno, da so delavske zavarovalnice mnogo na tem krive, da se ne morejo okrepcati okrajne bolniške

„Salonska knjižnica.“

I. zvezek: „O te ženske!“ Spisal Fran Govekar.

„Pohujšanje bodisi da pride v obliki slabe knjige, nedostojne slike, nenravne gledališčne igre, ali pa resničnega nemoralnega dogodka, je kakor slana nežnim brstom cvetoče breskve, ni treba baš hudega mraza in že stoji v jutro drevo, ki je razveseljevalo tvoje oko še na večer s svojim belim svatovskim oblacilom pomladi, črno, poparjeno, velo.“ Govekar „O te ženske!“ stran 21.

Te besede, zlate in premotrivanja vredne, naj bi bil izdajatelj „Salonske knjižnice“ v poštev jemal, ko je sprejel za prvi nje zvezek skupino novel in črtic, zaznačenih s pikantnim naslovom: „O te ženske!“ V prvi zvezek kakega novega književnega podvzetja uredniki navadno spravljajo, kar imajo najboljšega, saj mora prvi zvezek prinašati jim čast, pohvalo, a pred vsem, in kar je največ vredno, tudi obilico naročnikov, zato mora biti njega vsebina izborna in ugledna, da postane nekaka priporočba in privaba podvzetju.

Gotovo je bil namen izdajatelja te knjižnice, — kateri je znan kot neustrašen in podvzet mož, ki se ne plaši nobenih zaprek, niti občutnih gmotnih izgub, kadar gre za narodno korist — uvesti v naše slovstvo tako zvano moderno čtivo, dober in pošten. Menil je pač, da naš narod ne sme zaostajati za drugimi naobrazanimi narodi; da realistični ali, bolje rekoč, materialistični spisi, v kojih se popisuje resnica,

gola, a največkrat samo ostudna resnica življenja, ne zamorejo slabo uplivati na izobražene telesno in duševno zrele čitatelje, katerim je „Salonska knjižnica“ namenjena.

Ne imeli bi proti temu podvzetju kaj ugovarjati — ako res mora tudi naš skromni, pošten narod udajati se zahtevam časa — ko bi se nam podajalo v tej knjižnici zdravo realistično čtivo, če tudi spisano v smelem svobodnem duhu, čtivo, koje bi brez težke vesti smeli podajati dorasli mladini. Saj glavni namen realističnih spisov je, poučevati, svariti, in to na dostojen, duhovit način, da se ob jednom s koristnim čitatelj tudi zabava, kratkočasi. A ravno mladina uči se biti oprezna na zanjke sveta, biti previdna, da neizkušena nje noga ne izpodrsne v vedno zijajoči globoki propad nenravnosti; nihče ni tega toliko potreben, kakor baš ona. Tudi najsvobodnejša pisava bodi sestavljena tako, da ne vzbuja zoprnih čuvstev, kakor so nevolja, gnjus, dolgčas, kaj pa še le pisava, namenjena — „salonu.“ Rada bi zvedela od g. pisatelja Govekarja, kaj si on predstavlja pod besedo „salon.“ Spominjam se nekega dovtipnega reka, katerega sem nedavno čitala v „Münch. Flig. Blät.“ listu tako bogatem šaljivih, a tudi duhovitih opazk, s kojimi se mojsterski bičajo vse družbinske in človeške hibe: „Salonske knjige,“ — tako „Flig. Blät.“ — „so ona vrsta knjig, ki hote biti za

salon, ki pa po pravici dišijo po hlevu.“ Resničnost te sodbe popolnoma opravičuje I. zvezek slovenske „Salonske knjižnice“: „O te ženske!“

Vprašam: v kateri poštenih, izobraženih slovenski družbi bi se mogla ta knjiga javno čitati, da ne bi poslušalce napadla občna nezadovoljnost in zadrega? — Katera dama, bodi še tako dozorela, še tako osvedočena o človeški moralni popačenosti, še tako izučena o gnilobi, ki gloda ob živi kosti človeške družbe, se ne bo s studom in osramočena obračala od takega berila? — Kakšen nasledek naj še-le ta knjiga pušča v mladostni duši, v duši mlade nepopačene devé — in nepopačena, Bogu hvala, je in bode vedno ogromna večina ženske mladine — katera vidi svet kakor skoz pajčolan in samo z nemirom, da ne rečem z grozo, sluti hudobijo in podlost, ki se v njem vrši, ko sama vender z iskrenim hlepenjem zdihuje po idealu blagem, čistem; — in kaj v duši nadepolnega mladeniča, v čigar prsih plamte uzori, mladeniča, ki navdušen teži po dobrem, lepem in krepostnem? — Ali ni pravi v nebo vpijoči greh, zatreti vsa ona blagotvorna domnevanja, razčarati blaga srca, pobijati njih duha, delati jih vsled umazanega cinizma ene knjige nezadovoljne, nesrečne, da se naposled v malomarnosti i oni vržejo v pogubni vrtinec krivega življenja!

(Dalje pride.)

blagajne v korist delavcev. Ako se nahaja načelnštvo okrajne bolniške blagajne v dobrih rokah, potem zamore, ne samo svoje, temveč tudi interese poškodovanega delavca ob enem brniti in marsikatero postavno podporo delavcu pridobiti, ali pa ga podučiti, kaj naj stori, da pride do svojih postavno zajamčenih pravic. Ako je pa načelnštvo v slabih rokah, potem je slabo za delavce celega okraja. Znano nam je, da je mnogo poškodovancev mesece in mesece zastoj čakalo njim pripadajoče podpore v največji bedi in v gladi, da so morale udove z otroci beračiti mesece in mesece, predno so dobile za možem izplačene pogrebne stroške in pripadajočo jim rento, čeravno postava odločno ukazuje v takih slučajih kar najhitreje uradovati. To so samo javno znani slučajji. Koliko je pa poškodovanih delavcev, ki si ne znajo pomagati in molčijo? In koliko je poškodovanih, katerim se od ravnateljstva renta (podpora) odbije in se potem ne znajo nikamor dalje pritožiti? Gotova istina je tedaj, da vlada proti delavski zavarovalnici v Trstu od strani delavcev velika ogorčenost in da bi bil resnično skrajni čas, da se cela uprava delavske zavarovalnice temeljito predrugači. Ni pa le to, da se samo s poškodovanci tako slabo postopa, temveč se tudi okrajne bolniške blagajne izkoriščajo z velikimi denarnimi stroški. Blagajne morajo plačevati za poškodovance zdravlila, kirurške obveze in razna orodja, zdravnike, transporte, bolnišnične račune, in posebno mnogo za podpore, dalje imajo stroške za dopisovanje in pisarniške potrebščine, od delavske zavarovalnice pa za vse to ne dobijo nikakega povračila, akoravno § 39. statuta delavske zavarovalnice v Trstu ukazuje, da naj plača in povrne pavšalne svote za ta dela. Nekaterim laškim okrajnim blagajnam to neki tudi plačuje, a slovenskim, katerih ne mara, tega ne stori. Nij zatorej čudo, da se od vseh stranij le en glas čuje, da se naj blagajne od delavske zavarovalnice popolnoma ločijo. Naravnost rečemo, da so delavske zavarovalnice parasit na telesu okrajnih bolniških blagajnic, da so faktor, ki jih slabi in uničuje.

Koliko da delavska zavarovalnica v imenu postavno določene rente pohabljenec izplačuje, nad tem se mora človek, naravnost rečeno, zgražati. Ako izgubi delavec na obeh rokah po tri prste, dobiva k večjemu po tri do štiri gold. na mesec. Zamore li kdo s tem po človeško živeti? Največja napaka in protipostavno pa je tudi, da zavarujejo nekateri podjetniki delavca proti nezgodam za nižji zaslužek, kakor ga isti v resnici ima, vsled česar se delavcu, ako ga nesreča doleti, zgodi v nebo vpijoča krivica s tem, da potem vse življenje veliko manjšo podporo dobiva, kakor bi mu po postavi šla, vse to pa le zaradi nekaterih krajcarjev, katere je podjetnik zamolčal. To bi gotovo ne bilo mogoče, ako bi bili delavci o tem podučeni in ko bi vedeli, da imajo pravico tudi proti takemu ravnanju pritožiti se. Ker je veliko na tem, kakšna gospoda vodi take zavode, in ker posebno nam Slovanom ne more in ne sme biti vsejedno, ostane li ta zavod še nadalje v rokah Lahonov, ali ne, je skrajni čas, da se Slovenci in Hrvati začnejo za ta zavod bolj zanimati.

Čez jeden mesec ali dva meseca se bodejo vršile nove volitve za upravni svet delavske zavarovalnice proti nezgodam v Trstu in na mestu bi bilo, da se začne na to delovati, da ta važni humanitarni zavod, v katerem imajo Slovenci in Hrvatje glede na število članov večino, dobe tudi v svoje roke. S tem se bode gotovo ustreglo vsem poškodovancem brez razločka na narodnost po zakonu in odpadle bodo gotovo vse nerednosti, katere so se v ta zavod utepile, odkar je isti domena Lahov.

V sledečih vrsticah podajamo nekatere paragrafe, kateri so važni glede bodoče volitve in so malokateremu podjetniku znani, delavcem pa gotovo skoro vsem neznani:

Delavska zavarovalnica proti nezgodam v Trstu obsega Kranjsko, Dalmacijo, Primorsko in Trst. Volitve v načelnštvo se tako vršé: § 10 statuta veli: Načelnštvo obstoja iz odbora 18 udov, in sicer: šest odbornikov in šest namestnikov volijo delodajalci iz svoje srede in

ravno tako število odbornikov in namestnikov delavci iz svoje srede. Ostalih šest odbornikov imenuje ministerstvo za notranje zadeve. — § 11. statuta pravi; volitve se vršijo po volilnih listih, in sicer morajo biti tisti po § 11. izpolnjeni — § 12. Za volitve se morajo vsa zavarovanju podvržena podjetja razdeliti v šest kategorij, in sicer spadajo:

v prvo: kmetijsko in gozdnogospodarsko obrtovanje in mlinarske obrti;

v drugo: železnice, rudarstvo in plavžarstvo, kovinarstvo, izdelovanje strojev in raznih orodij;

v tretjo: kemična industrija, izdelovanje kurilnih in svečavnih tvarin, živil in povžitnin;

v četrto: stavbni obrt, obdelovanje kamnov in zemeljskih tvarin;

v peto: tkaninska obrtnija, izdelovanje in čiščenje obleke;

v šesto: papir, usnje, lesene in rezbarske tvarine, poligrafične obrti itd.

Vsaka gori omenjenih kategorij (skupin) voli po enega delodajalca in enega delavca za odbornika in ravno tako tudi dva namestnika. Tisti, kateri v kaki skupini dobi največ glasov, je izvoljen za odbornika oziroma namestnika. — § 14. Zavarovani delavci imajo skupno, moški in ženske, aktivno volilno pravico, izvzeti so: učenci, dobrovoljci in vežbeniki, kakor tudi osebe, katere nimajo nobene plače, ali pa samo jako nizko plačo. Pasivno volilno pravico imajo samo svojepravni moški delavci in uradniki. Zavarovanci volijo tako, da se vsi pri enem podjetniku stoječi delavci in uradniki zjedinijo za enega odbornika in enega namestnika, katera morata biti uda v tisti kategoriji, v kateri ima podjetje glasovalno pravico. Ime kandidata se napiše po zaupnem možu, določenem od delavcev in obratnih uradnikov, in isti pridá svoj podpis v glasovalni list, na katerem mora biti število delavcev in uradnikov, ki so v podjetju, napovedano od zavarovalnice, in sicer po onih podatkih, katere je ista dobila po obratnem podjetniku. — § 15. Najmanj štiri tedne pred dnevom volitve mora zavarovalnica na vsako zavarovano podjetje poslati eno glasovnico za delodajalca in eno za zavarovane delavce.

Vse glasovnice morajo imeti pečat zavoda, tiste, ki so namenjene za zavarovance se morajo izpolniti po § 14.

Oddaja glasovnic na volilno komisijo se mora zgoditi ali osebno na dan volitve, ali pa po pošiljati pred dnevom volitve.

Podali smo s tem nekatere važneje paragrafe, da se bodo znali ravnati tisti, ki imajo glasovalno pravico.

Iz tega je razvidno, da se morajo najprej za vsako skupino dometiti delodajalci za skupne kandidate, in ravno tako bi se morali tudi bolj izobraženi delavci in uradniki pri podjetjih zjediniti za svojega kandidata. Intenzivno se mora delovati na to, da ti kandidatje dobijo vse slovanske glasove. Ljubljana je jedno slovansko središče, in bilo bi povsem naravno, da bi se za to stvar podjetniki v Ljubljani v prvi vrsti zanimali.

Ker pod zavarovalnico v Trstu spadajo Dalmacija, Kranjska, Primorska in Trst, bilo bi potrebno, da se postavijo v raznih skupinah tudi iz raznih dežel odborniki in namestniki.

Kazalo bi toraj, da se skliče ali shod, ali pa da se brez shoda napravi zjedinenje in postavijo kandidatje, za katere bi se potem pridobiti moralo vse slovanske podjetnike in delavce. Ko se postavijo kandidatje, naj se isti naznani vsem okrajnim bolniškim blagajnam, ker so le istim podjetja natanko znana. Bilo bi tudi potrebno, da se dobi imenik vseh pri delavski zavarovalnici v Trstu zavarovanih podjetij, kar se tudi v Trstu dobi, in potem se pozovejo vsa slovanska podjetja, da se udeležijo volitev. Ako bi se le nekoliko v tem smislu storilo, ni nobenega dvoma, da dobimo Slovani ta zavod v svoje roke.

Okrajne bolniške blagajne, katere so v slovanskih rokah, bodo gotovo storile svojo sveto dolžnost, ker bodo prepričane, da delajo v korist siromašnega, poškodovanega delavca.

Toraj na delo, volitve so pred vratmi. S slogom se prodere, nesloga vse podere!

Vseslovenski shod.

(Dalje.)

3. Istrske in tržaške razmere.

O istrskih in tržaških razmerah je govoril g. drž. posl. Vekoslav Spinčić tako:

Teško je govoriti o odnošajih v Istri, katere jeden del spada še le 100 let k Avstriji. Dobro je, da smo Hrvati in Slovenci prišli skupaj pod jedno kronano glavo, a vender se nam ne godi dobro. Nam je li pod avstrijsko vlado mnogo bolje, kakor je bilo pod republiko beneško? Za zločin se smatra, ako zahtevamo, kar smo imeli pod republiko: slovansko bogoslužje v cerkvi in slovanske šole. In kaj dela vlada? Ne preganjajo se oni, ki krivico delajo, ampak oni, ki krivico trpe. Ne dajmo se tedaj zvoditi od sirenskih glasov. (Dobro!) Polnih 14 let so nas že prej vodili za nos. Za vlade grofa Badenija nam je še hujše, kakor nam je bilo kdaj. (Istina!) Mi vsi to čutimo v svojih živcih, a opisati bi ne mogli v mnogih dneh. Teško je govoriti, a vender naj načrtam nekatere stvari. V koncu 19. stoletja še nimamo niti ljudskih šol. V sredi civilizovane Evrope, v Trstu, je 1300 slovanskih otrok, za katere stariši zahtevajo že 14 let slovanske šole, a višji krogi se Slovincem rogajo in ne store ničesar. Tudi v Istri je malo šol, a kar jih je, so za to, da se slovanski otroci v njih italijančijo. G. dr. Vitezić in drugi so se že mnogo trudili v zastopih, da bi dobili Hrvatje in Slovenci v Istri vsaj jedno svojo gimnazijo. A celo Primorje, kjer živi 400.000 Slovanov nima slovanske srednje šole in vlada ima vedno za naše zahteve zamašena ušesa. Tako vzgajajo naše šole janičarje in izdajice.

Pri uradih je vse italijansko in nemško. Na kolodvoru in celo pri poštnem uradu v Trstu, pod kateri spada tudi Kranjska, ni videti slovanskega ali hrvaškega napisa, in znano je, da v Rojanu stražijo Slovincem tuje napise — policaji. Gospoda, to boli!

Naše slovanske občine prejemajo le laške in nemške dopise. Ako želi občinski zastop dopisov v svojem jeziku, ga razženó in pomagajo Italijanom na vrh. Oblastva naj bi gledala, da prenehajo krivična zastopstva. V Lovranu, Vepincu, Pomjanu in drugod lahko delajo v občini, kar hočejo. Seje se denar in nič se ne zgodi, ker so na krmilu naši nasprotniki. Razpustila je vlada slovanski zastop v Pomjanu in poslala Italijanom na pomoč človeka njihovega mišljenja kot tajnika. Ako Italijan napravi kak prestopek, se vse zakriva, pri Slovincu in Hrvatcu se vse povečava. Tako vlada Badeni na Primorskem! (Močno ogorčenje.) Zistem je, da državna oblastva Slované po državnih pravdnikih tožijo in obsojajo. To imamo od grofa Badenija! Zastopniki naroda ne dobivajo pri nabujskih nasprotnikih niti prenočišča, niti hrane. To je prosti barbarizem! Nikjer na civilizovanem svetu bi nobena vlada kaj takega ne trpela. (Pritrjevanje.) Tujci smo Slovani na svoji zemlji in drugi pijejo kri našega naroda. Pošteni uradniki, kar jih je še, se morajo ukloniti pod pritiskom naših Stambulov.

Po drugi strani se pa mirno gleda, da propalice širijo anarhizem in nemoralnost. Politika se vlačí tudi v cerkev, da bi se prej zatrl hrvaški narod. Vzgjajajo se mladi duhovniki s tujim nam čuvstvom in pošiljajo se med Hrvatce duhovni pastirji, ki ne znajo hrvaški. V cerkvi so Hrvatje v Istri na slabšem, kakor divjaki v Afriki, ki dobivajo misijonarje v svojem jeziku. Neki italijanski duhovnik je pa celo Hrvatcu prepovedal, moliti v svojem jeziku. To je posledica židovsko liberalnega zistema, da se po cerkvah nameravajo uničiti Slovani.

Slepari se pri ljudskem štetju, ko se kar cele slovanske vasi zapisujejo za italijanske. Vse mogoče zapreke se delajo pri volitvah našim kandidatom. Propadel je tedaj kandidat Laginja v peti kuriji (Klici: živijo Laginja!) in Nabergoj je bil prosto po krivici izbačen iz deželnega zbora. Istotako je bilo v Istri. Storite Vi na

Kranjskem enkrat tako z Nemci, bode videli — — — (Frenetično ploskanje.)

V Istri se je uvedel zakon o šolskih pristojbinah. Plačevati se mora za vsakega učenčka, tudi najubožnejšega, po šest kron; ni tedaj čudo, da se siromaki šol boje. Tudi ni čudo, da smo se na tak način Hrvatje in Slovenci skrčili, Italijani se pa podvojili in v Trstu celo početrili. Ako bode to še dalje trajalo — pozdravljajo Vas umirajoči. Primorje se pripravlja za priklopljenje k Italiji. Vlada podpira tiste, ki mečejo petarde proti Avstriji. Izgovarja se na višje ozire. Iz katerega ozira li naj se gazijo zakoni, potrjeni od Njegovega Veličanstva? Na smrt se nikdar ne smejo obsojati narodi, ki vse žrtvujejo za domovino svojo. A žal, da se vlada proti nam večkrat iz jako nizkih ozirov. (Burno ploskanje in klici: Res je!) Ščiti naj vlada za utrjenje svojega položaja in avstrijske misli ob Adriji nas Hrvate in Slovence! (Živo odobravanje.) V hrvatskem saboru je sprožila opozicija misel, da se poprosi cesar, naj zjedini vse hrvatske in slovenske pokrajine. To bi bila tudi naša najboljša resolucija. (Dobro, dobro!) Zanašajmo se pred vsem sami na se! Bodimo složni v potrebnih rečeh, odpuščajmo in prizanašajmo si v dvomljivih rečeh, pred vsem in v vsem se pa ljubimo! (Dolgo, gromovito ploskanje.)

Nato je g. dr. Gregorin prečital to-le resolucijo, katero so radostno vsi odobrili:

Zbrani na vseslovenskem in istrsko-hrvatskem shodu pozivajo svoje poslance v državnem zboru, da skupaj s svojimi zavezniki zahtevajo z vso odločnostjo od c. kr. vlade kot pogoj za podpiranje iste:

I. da se že dolgo trajajoči sistem v pokrajinah Trstu z okolico in Istro, kakor i v celem Primorju, idoči naravnost na zator slovenskega in hrvatskega naroda, korenito spremeni; da se zadovolji v osnovnih državnih zakonih utemeljenim zahtevam Slovencev in Hrvatov, v cerkvenih, šolskih, upravnih, sodnih in gospodarskih stvarih; ter v obče, da preneha njih nezno stanje in da se z njimi postopa po zakonih, kot z ravnopravnimi državljani in ljudmi;

II. posebej glede Trsta z okolico:

1.) da se uredi v mestu Trstu in okolici ljudske šole tako, da se slovenski otroci podučujejo v svojem materinem slovenskem jeziku;

2.) da se za tržaško okolico — vseh šest okrajev — ustanovi posebno c. kr. okrajno glavarstvo za prenešeni delokrog povse neodvisno od tržaškega magistrata, a odvisno naravnost od c. kr. namestništva v Trstu;

3.) da se, oziroma na volitve v državni zbor, izloči okolica od mesta ter da okolica sama svojega poslanca voli.

III. posebej glede na pokrajino Istro:

1.) da se pod uplivom organov c. kr. vlade in tudi z novci hrvatskih vernikov ne odgajajo duhovniki, skoro izključno sinovi italijanskih roditeljev, v italijanskem jeziku in duhu, ter ne nastavljajo med hrvatske vernike duhovniki italijanske narodnosti in čustva, neveščki hrvatskemu jeziku — kakor se to dogaja posebno v jeani diecezi — ampak da so hrvatske vernike vzgajajoči duhovniki veščki hrvatskemu jeziku in zavzeti za blaginjo hrvatskega ljudstva;

2.) da se za 17.000 hrvatske odnosno slovenske dece, neimajoče šole, ustanove hrvatske odnosno slovenske ljudske šole, in da se tudi obstoječe ljudske šole preuredi tako, da bode vsa deca poučevana v svojem materinem jeziku; ter da se zakon o šolskih taksah, kot nasproten razvoju ljudskega šolstva, odpravi;

3.) da se za 140.000 Hrvatov in 44.000 njim povse sorodnih Slovencev ustanovi v Pazinu gimnazija s hrvatskim učnim jezikom;

4.) da upravne oblastnijske rabijo s Hrvati in Slovenci hrvatski odnosno slovenski jezik, da ne zavlačijo i z najjednostavnijimi rečmi in ne delajo zaprek, ampak hitro, postavno in nepristransko rešarajo vse zadeve in podpirajo hrvatsko in slovensko ljudstvo, zanemarjeno ne samo v prošlih, nego i v novih, novejših in najnovejših časih;

5.) da c. kr. sodnijske oblastnijske rabijo s Hrvati in Slovenci hrvatski odnosno slovenski jezik, in sploh po zakonih in predpisih postopajo ter da se že edenkrat c. kr. okrožno sodišče, obstoječe za velik del Istre, vmeti v tako mesto, kjer bodo zamogli človečji boraviti hrvatski tožitelji, obtoženci, kakor tudi njih svedoki in branitelji, in kjer bode omogočena hrvatska porota;

6.) da se pri volitvah v občinska zastopstva, v deželni in državni zbor pazi na to, da se vršijo zakoni, da vlada red, in da bode volilcem zajamčena sigurnost, ter da se stanje v istrskem zboru in odboru, ustvarjeno in vzdrževano nezakonitimi in nasilnimi sredstvi, spremeni v zakonito, in da se zbor ne le premešči v drugo najprimitivnejši zahtevam odgovarjajoče mesto, nego podvzame potrebne mere, da bode saj v tem drugem mestu hrvatskim in slovenskim poslancem zajamčena sloboda in osebna sigurnost;

7.) da se podvzame vse mogoče mere, kojimi bi se povzdignilo toli zanemarjeno gospodarsko stanje hrvatskega in slovenskega ljudstva sploh, in še posebej, da mu se pomore v bedi, koja ga čaka vsled jako slabe letošnje letine.

4. Goriške razmere.

G. dr. Al. Franko je poročal o goriških razmerah tako-le:

Pred letom je vrelo vse goriško ljudstvo skupaj, da je pozdravljalo ministerskega predsednika Badenija, kakor kakega cesarja. Upalo je ljudstvo, da bode Badeni, spoznavši na svoje oči naše razmere, prav vodil pri nas politiko in kmalu odpravil kričeve krivice, katere trpi naš narod. Minister je marsikaj tačas tudi obljubil. Minulo je leto po slavnostnem sprevedu, a ostalo je vse pri starem. Ne pri starem, na slabšem smo danes! Iz Trsta so nas prej topli s šibo, sedaj nas tepó z bičem. Tržaško namestništvo se bojuje proti nam kakor stranka. Treba dokazati navzgor, da so Slovenci barbari in miru nevarni. Zato se poslužuje proti nam državnega pravdnštva, ki vrlo izpolnuje svojo nalogo z ostrimi kazenskimi preiskavami za malenkosti, katere bi pri Lahih smatralo za otročarije. Čudno bi ne bilo, ako bi vsled tega zistema, ki barva navzgor, da smo Slovenci nevarni, tudi sodniki dobili mnenje, da smo Slovenci res divja zver. Proti Slovincem so priče večinoma policaji. Policaji so včasih skrajno netaktno in pristransko postopali proti našemu ljudstvu, kar nikdar ne delajo proti Italijanom. Govornik navaja slučaje, kako se je postopalo s šentandreškimi, šempeterskimi, vrtojbenškimi, solkanskimi, grgarskimi, čepovanskimi in trnovskimi fanti, zlasti s poslednjimi pri vojaških naborih. Lah niso pustili, da bi šli slovenski fantje skozi mesto in italijanska fakinaža jih je zasramovala v senci bajonetov. Vrnili so se vsled tega domov, a obsojeni so bili vsi skupaj na 1300 gld. globe. — Pogosto se konfiskujejo naši časniki, posebno „Soča“. Jediní pomoček pri teh razmerah je bojkot, uveljavljenje gesla: „Svoji k svojim!“ A izprosili so si Italijani v Trstu zaplenjenje naših časnikov, ki o tem govore. Specijaliteta so pri nas hišne preiskave, ki se kar hipoma zvrše, ker menijo dobiti ruskih rubljev, kajti sumničijo nas, da smo ruski podkupljenci. Kar je baron Czapka v drž. zboru poročal v imenu vlade o naših fantih, ni desetina resnična. Fante so napadli Furlani in ti so se le morali braniti. Jednako krivično je Czapka poročal tudi o napadu dijaka Žigona, ker jo dobil napačna poročila od spodaj. Dotičnega uradnika bi vlada morala odpraviti. Naše ljudstvo je prišlo do prepričanja, da ga smatra vlada za pleme nižje vrste, da mu ta vlada pomagati in krivic odpraviti noče.

Sramotna je popustljivost vlade nasproti vladajoči laški stranki zlasti glede šole. Okr. šolski svet v Podgori je sklenil, nepotrebno italijansko šolo opustiti, a vlada je ukazala, odpreti jo, češ, če otrok zanjo zdaj še ni, že pridejo. (Smeh.) Na srednjih šolah vlada pri nas nemščina kot bi bila priznan državni jezik; priznali je nismo, in je ne bomo. (Dobro!) Pri sodiščih so zapisniki skoro izključno italijanski. Politična oblastva dopisujejo z italijanskimi občinami italijanski, s slovenskimi občinami pa v nemškem jeziku. Odkod ta čudna dvojna mera? — Goriški mestni zbor zanika Slovence. O Slovincih je mestni župan pri nastopu županstva govoril kot o ljudeh, iščočih si v Gorici le kruha in o razgrajacih. Na koncu govora mu je pa vladni zastopnik prijazno stisnil roko. Kaj bi storil v enakem slučaju baron Hein z ljubljanskim županom, ako bi isti tako govoril o Nemcih, kakor je govoril goriški župan o Slovincih?!

Zahtevamo, da nehajo te krivice, in da se tudi za goriške Slovence že vendar jedenkrat izvede jednakopravnost. (Bučeče pritrjevanje.)

G. dr. Gregorin je prečital to-le resolucijo, za katero so vsi vzdignili roko:

Vseslovenski in istrsko-hrvatski shod v Ljubljani priznava:

da se Slovincem na Goriškem, osobito v mestu in okraju goriškem, kratijo v državnih temeljnih zakonih zajamčene državljanske pravice; da se v nasprotju z naravnim pravom ter z državnimi in deželnimi zakoni Slovinci na Goriškem siloma ovirajo v svojem kulturnem razvoju; da vlada prezira dosledno in čedalje očitneje slovensko narodnost na Goriškem, ki šteje v mestu nad eno tretjino, na deželi pa dve tretjini prebivalstva; da je vladino postopanje nasproti goriškim Slovincem rodilo v njih prepričanje, da jih vlada smatra za pleme manjše vrednosti in veljave;

protestuje najodločneje proti tem odnošajem na Goriškem, ki so zakrivil, da je v tamošnjem slovenskem ljudstvu izginila vera v temeljno načelo naše države;

zahteva: naj visoka c. kr. vlada uvede na Goriškem zakonite razmere v vsakem oziru; naj omogoči goriškim Slovincem uživanje državljanskih pravic in tak kulturni razvoj, kakor zahteva naravno pravo ter ga jamčijo obstoječi zakoni; naj tirja od sebi podrejenih uradov in uradnih oseb strogo in dosledno, da postopajo popolno nepristransko, uljudno in zakonito tudi nasproti slovenskemu prebivalstvu na Goriškem v zmislu svoje uradniške prisege; ter

pričakuje: da bo visoka ces. kr. vlada zahtevala enako postopanje, kakor od svojih uradnikov nasproti slovenskemu prebivalstvu na Goriškem, tudi od mestnega urada v Gorici in njegovih organov ter od kupčijske in obrtnijske zbornice goriške, in to tem bolj, ker se gospodujejoča, Slovincem sovražna stranka v Gorici in sploh na Goriškem vzdržuje edino le z vladino pomočjo.

Dalje pride.

Izvirni dopisi.

S Koroškega, 16. sept. „Koroški „Mir“ in učiteljstvo.“ Vso mojo radovednost je vzbudil ta napis v 203. št. „Slovenca.“ Začnem brati. Nisem še prebral 10 vrst, že sem vskliknil zavzet: „Tužna nam majka!“ — Ko preberem članek do konca, izposodim si „Uč. Tovariša“ hoteč z lastnimi očmi videti dotično notico v tem listu. Torej „Koroški „Mir“ seje prepričan . . . ščuje po svoji stari navadi, nerazsodno ljudstvo na naš (učiteljski) stan!“ — V 22. št. „Mir-a“ je tisti osodepolni podlistek. V šaljivi obliki pripoveduje pisec tistega podlistka, kako je „kmet Janez, po domače Kravjerepnik, učitelja Nemtschurnigga“ zavrnil, ker je ta trdil, da duhovnik, ozir. župnik nima „celi dan nič opraviti“, kakor pit', pa jest', pa kadit'." Dokazal je učitelju, da ima župnik več dela, oziroma, da mora biti po noči in po dnevu, v vročini in v mrazu, vsakemu na razpolaganje, kdor ga pokliče, da ima pa učitelj na dan le pet ur dela, 154 prostih dni, za katere pa tudi vleče plačo. — Kaj je hotel pisec „Mirovega“ podlistka? Nič drugega, nego zavrniti očitjanja, in zabavljanja mnogih nemčurških, in večkrat tudi brezverskih koroških učiteljev, ki stoje v prvih vrstah nemško-ali nemčurško-liberalne stranke zoper slovensko stranko, v katere prvih vrstah se pa bore pri nas duhovniki. S tem nikakor ni rečeno, da imajo učitelji „premalo dela, preveč počitnic in — preveč plače,“ temveč le to, da učitelj nima vzroka, očitati duhovniku, da nima nič dela, da samo je in pije.

Gospode učitelje na Kranjskem pa prosimo: Ne bodite tako občutljivi! In če Vam koroške razmere niso znane, vedite, da koroški učitelji — v ogromni večini niso prijatelji slovenskega naroda in tudi Vaši prijatelji ne. Natolcevanja se sme vsakdo braniti, tudi — duhovnik.

Iz zlate Prage, 15. septembra. — Tako sijajne manifestacije, kakor je bil shod krajnih in občinskih načelnikov in zapupnih mož čeških v Pragi, pa tako revne demonstracije, kakor je bil socialno-demokratski shod „miru,“ že dolgo ni bilo v češki stolici. Razložek je bil tem večji, ker sta se vršila oba shoda na isti dan, 5. septembra. Res, da je bilo socialnih demokratov nad 5500, dočim je bilo v starodavni, zgodovinsko imenitni mestni hiši

le 660 odposlancev češkega naroda iz vseh treh dežel češkega kraljestva; tajiti se pa tudi ne dá, da je bilo pri socijalnih demokratih vse namešano: Židi, Nemci, Čehi; samo narodnjaka ni bilo nobenega med njimi. Veliki zvonec so nosili Nemci, ki so zabavljali na mladočeške poslance in dokazovali, da se morajo socijalni demokratije skupaj z nemškimi liberalci bojevati zoper vlado Badenega. Nobeden izmed navzočih Čehov (!) pa ni črnil besedice o preganjanju in zatiranju čeških delavcev v nemškem ozemlju. Jako dobro komentujejo ta shod „miru“ „České dělnické listy“, ki pravijo med drugim o narodnostnih preprih tako-le: Klic: strani z narodnostnimi prepri! je klic človeka npravno propadlega, človeka, kateri nima poguma za boj za pravo, kateri nima smisla za svobodo in čast, kateri je zadovoljen s ponižanjem in sramoto.

V staroslavni mestni hiši pa so zborovali možje trezni, izkušeni in previdni, možje, ki so na glasu kot najboljši politiki in državniki v celi Avstriji, ki v istini danes vodijo vso notranjo politiko! Zborovanje je vodil župan dr. Podlipný, ki je z iskrenimi besedami pozdravil zborovalce in razložil namen shoda. O moravskih razmerah sta govorila poslanca dr. Žáček in dr. Šílený, o sleških pa dr. Stratil. Dr. Podlipný pa je navduševal navzoče, da naj podpirajo kar najčvrsteje društva, katera so zlasti v gospodarskem oziru češkim manjšinam v ponemčenih krajih velikega pomena. Taki društvu sta „Národní jednota severočeská“ in „Národní jednota pošumavská“. Naposled je imel dr. Herold znamenit, velepolitiški govor, v katerem je pokazal jasno vladi in vsem, ki imajo kaj odločevati v pametni politiki, odkod je sedanja ošabnost Nemcev, zakaj uganjajo obstrukcijo in nočejo miru. Vse to je pa le zakrivil zastarani in napačni sistem vladni! Zato so Nemci tako predrzni, da bi najraje napravili na severu našega cesarstva novi Šlezvik-Holštejn. Dne 9. septembra je bil na Kunjetiški gori velikansk narodni tabor. (Tak tabor bi bili morali prirediti tudi Slovenci!) Do petdeset tisoč ljudij se je zbralo. Število govori več kot cela knjiga o zavednosti češkega naroda! Prišlo je dvanajst poslancev in pa dr. Žáček z Moravskega. Ves shod je bil sijajna manifestacija, ki je osvedočila zlasti to, kako solidarno je ljudstvo s svojimi poslanci in kako se obsojajo nemška nasilstva. Pred temi nasilstvi niso varni niti otroci. Ni še dolgo, da se je pripeljalo v Prago 60 otrok iz Češkega Krumlova, kjer je jako kud boj za češko šolo. Ob tej priliki se je pokazalo češko rodoljubje v kaj lepi luči.

Ko vam že pišem o samih pojavih češke zavednosti in narodnostnega navdušenja, ne morem si kaj, da ne bi zapisal še jednega opmina, katerega so napisali „Nár. Listy“ 4. sept. nam Slovence: „Zares često sklepamo roke zaradi kričeče krivičnosti vlade (scil. na Slovenskem), često pa tudi govorimo odkritosrčno dragim bratom o njih lastni prizanesljivosti in skromnosti! Niti v glavnem mestu doslej ni čisto slovenske srednje šole!... Marsikdo tega ne bode verjel, a to je žgoča resnica. Kaj Slovencev ne peče to? In v Novem Mestu so 4 Nemci med 200 dijaki, v Kranju 2 med 262 dijaki, in zaradi teh 7 nemških dijačkov morata imeti obe gimnaziji nemški značaj! In Celje! Če bi ne bilo 158 Slovencev na gimnaziji, ostalo bi v III. razredu a) oddelku 13, v V. 12, v VI. pa le še 6 dijakov. Na realki v Ptujju bi ostalo po izstopu Slovencev le 45 dijakov. In tem na ljubo naj bi se vzdrževala realka!! Tudi v teh slučajih številke največ govore in preglasno opominjajo Slovence, da naj celijo najprej one rane, ki jih najhuje pekó. Mnogo bi se že doseglo, ako bi se ravnali takó, kakor mestni občinski svet na Smichovu, ki je izdal oklic, v katerem se pozivljejo češki stariši, da naj ne zapisujejo čeških otrok v nemške šole. Kajti že Komenský je dejal: „Češko dete — v češke šole!“

Štrajk v tovarni za kartone na Smichovem je končan. 153 ženskih in 27 moških ni bilo doslej še nazaj vzprejetih. Tovarna je izdelala nov opravilnik, pa razmere so se sedaj šele shujšale. Disciplina je kot v vojašnicah, s tem

razložkom, da je tu za vsakim paragrafom — odpusti! — Socijalna demokracija za te delavce ni storila prav nič, dasi je bilo vmes mnogo njenih pristašev.

Komu služi socijalna demokracija, naj pove ta-le slučaj: V Budějovicah sta bila dva češka priljubljena zdravnika. Pa so ju odpustili kar na lepem in dali mesto dr. Votickému — Židu. Zato se lahko reče: Češke socijalne demokracije ni, pač pa je židovsko-nemška. Ali je s slovensko kaj drugače?

Politiški pregled.

Državni zbor. Gosposka zbornica bode imela tudi prvo sejo dne 23. t. m. Imenovano je poprejšnje predsedstvo, kateremu je na čelu knez Windischgrätz. — V zbornici poslancev bode predsednikom izvoljen najbrž dr. Ebenhoch, ker je Kathrein premalo energičen in gibčen. Graf Badeni je pozval na Dunaj italijanske poslance in se z njimi botal zaradi vstopa v večino ter jim baje marsikaj obetal. „Višji oziri“ še vedno mislijo, da se brez liberalizma in brez pritiska na Slované ne more vladati Avstrija.

Rinaldini, kakor poročajo listi, vendar že enkrat zapusti Trst in pojde v Solnograd. Srečno pot!

Izobčenega Stojalovskega, dušo krščanskih socialstov na Poljskem, je papež zopet sprejel v katoliško cerkev. To na tihem grize naše „Narodovce“, ker so bolj prijatelji nekrščanskim socialistom, in ker so nedavno lagali v svet, da krščanskih socialstov še papež ne more trpeti.

Bismarku bodo naši Prusaki še poslali nezaupnico, ako bode tako govoril, kakor nedavno odposlanstvu avstrijskih gratulantov. Po poročilu lista „Hamburger Nachrichten“ je opominjal spreobrnjeni Bismark avstrijske Prusake, da naj se spominjajo v narodnih bojih v Avstriji vedno krščanske npravnosti, dolžnega ozira na dinastijo in potrebe, da se vendar morajo avstrijski Nemci na kak način sporazumeti z nenemškimi narodi, s katerimi skupaj žive pod jednim žezlom. Ta očetovski opomin jasno kaže, da norosti naših Prusakov že presedajo v višjih krogih. Morebiti je tudi kaka sapica z Dunaja dala povod temu novemu pojavu.

Mirovna pogodba med Turško in Grško se je danes podpisala. Sultan se je zadnje sredo sam udeležil seje in je sprejel od velevlasti navetovane predloge.

Državica na komunistični podlagi, kakršno zahtevajo socijalni demokrati, se je ustanovila v Avstraliji, a je imela v kratkem jako žalosten konec. Misel, utemeljiti ta zemeljski raj, je prav kmalu požrla več milijonov državnega denarja in naenkrat so vsa podjetja imela polom. Vsakdo je hotel le zapovedovati in nihče ni maral več delati. Po polomu so se nekateri letos odločili, da se izselijo v Paraguay na posebnem parniku. Odpeljalo se je 214 oseb in za njimi jih je prišlo še 276. Osnovali so naselbino „Novo Avstralijo“ v sredi nekega pragozda. „Vsi za jednega, jeden za vse!“ jim je bilo geslo. Nič ni bilo zasebnega imetja, vse so imeli skupno. In kaj se zgodi? Izvoljeni Mr. Lane je začel popijati, zapravljati, in stiskati „brate“. Njega so posnemali „sodrug“ in preprirov in bojov ni bilo konca in kraja. Slednjič so naselniki pobegnili od onod in dejanski dokazali, da je praktično izvršenje socijalno-demokratskih naukov — prazna iluzija.

Domače novice.

Uredništvo in upravnštvo „Slovenskega Lista“ je sedaj v Gradišču štev. 15. pritlično na levo. Uradne ure so od 10. do 12. ure dopoldne.

Vseslovenski shod so pozdravili kočevski Slovenci s to-le lepo brzovjavo: Pozdravljen vseslovenski zbor, — Jedinosti potreben vzor! — A bodi vzor nam uresničen, — Ne prazen krik in ropot ničén! — Oko nam tje zaupno gleda, — Kjer danes je Slovenstva sreda. — Vse sklepe vaše, vaše misli — Imeli bomo zvesto v čisli. — A kdor se dela slej ne loti, — Odpadnik je na krivi poti. — Ker bratje smo po veri, krvi, — Ne gre se, kdo bo zadnji, kdo bo prvi; — Zato

se gre na slavnem shodi: — Ne gini narod, marveč bodi! — Naj bo srce vam pregoreče, — Naj da nebo Vam mile sreče, — Da modro-jedni ste ob važni uri — Vam kličemo že skoraj morituri!! — Finžgar, dr. Guštin, Krese, Meršol, Reven, Turk.

Vseslovenski shod slave hrvatski listi kot veličasten pojav slovanske misli in slovanskega napredka kot manifestacijo zjedinjenja južnega in severnega Slovanstva. Pripominjajo pa, da naj ne ostane pri tem začetku, pri osamljenem poskusu dela. S čvrstim delom bomo Slovani pokazali nasprotnikom, da nismo narod nižje vrste. — Nemški listi se nad shodom grozno jezé.

Osebné vesti. Umirovljena sta gg Žerjov okrajni sodnik v Trziču in Nik. Ravnihar, sodni pristav v Postojni. — Umirovljena je g. Julija Moosova, nadučiteljica in voditeljica slovenske osemrazredne mestne ljudske šole. — Umrl je v ponedeljek č. g. Fr. Ermenc, župnik v Lučah v gornji Savinski dolini, v 69 letu svoje dobe.

Sodniška imenovanja. Na Primorskem Deželnosodni svetnika Klemens Mosche v Novem Mestu in Avgust Jakopič v Rovinju sta premeščena v Trst, državni pravdnika namestnik Henrik Praus v Trstu je imenovan deželnosodnim svetnikom istotam, dalje so imenovani deželnosodnimi svetniki: dr. Ivan Grškovič v Krku, okr. sodnik Edvard Rode v Čresu, drž. pravdnika namestnik dr. Zencovich v Rovinju in svetnik Ser. de Tartaglia v Mostaru, vsi za Rovinj. — Na Štajarskem je pravosodni minister Slovence zelo udaril v mariborskem okraju. Nastavil je skoro same Nemce in Nemškarje. Pri okrožnem sodišču mariborskem so imenovani: predsednikom Robert Greistorfer, svetnikom dr. Al. Fohn, dr. Fr. Voušek, dr. Ig. Pevetz, Ant. Morocutti, Karol Martinak, Ant. Liebisch, dr. K. Zwiedinek pl. Südenhost, K. Nedwed, Jos. Rotner, Alfonz Kapun, Al. Dekleva, R. Marckhl, državni pravdnik bo dr. Avg. Nemanich, namestnika pa Rih. Bratusch in dr. R. Paltauf.

Na c. kr. moškem in ženskem učiteljišču v Ljubljani se bodo vršili pismeni ponačjalni zrelostni izpiti dne 29., ustni pa dne 30. septembra zjutraj ob 8. uri.

Z Gorenjskega se nam piše: „Zadnje srago srčne krvi damo za naš biser in niti pedi slovenske zemlje ne odstopimo več tujcu“ — je rekel g. župan Hribar na vseslovenskem shodu. „Laib. Zeitung“ naznanja, da je staroznana gostilna pri Petranu na Bledu na prodaj. Nevarnost je velika, da pride tudi ta točka naše „podobera raja“ v roke tujcu — Nemcu ali celo Židu. Na Bled prihaja vsako leto mnogo Slovanov, zlasti Hrvatov. Ali bi ne kazalo, da kupi ta hotel naš človek? Vseslovenski shod pokaži svoj sad!

Slovensko gledališče. Intendanca slov. gledališča razglašá svoj načrt za bodočo sezono. Prav veseli nas, da se v načrtu obeta dati domači in klasični drami širji delokrog. Utesniti se bode torej morala opereta in tiste dunajsko-šablonske igre s petjem, s katerimi je intendanca zelo pokvarila ukus našega občinstva. O pojavih v slovenskem gledališču bode prinašal „Slovenski List“ nepristranske ocene. Dosedaj so zabeleženi na repertoirju novi domači proizvodi: „Napoleonov samovar“, „Stric iz Amerike“, „Narobe ideal“, „Ljubezen na debelo“, spisal Radoslav Murnik. „Nosan“, „Glavan“, izvorni pesmi Stritarjevi, za oder priredil R. Ineman, in Iv. Cankarjeva drama v treh dejanjih: „Romantične duše“. Na opernem repertoirju je pet novih oper. Prva operna noviteta bode Verdijeva opera „La Traviata“. Za dramo sta angaževani dve novi sili: gdč. Hilbertova, član narodnega gledališča v Brnu, za ljubavne in najivne uloge in g. Kandučar, član mestnega gledališča v Ištu, za komične in tenorske partije. Pri operi ostanejo razen altistinje — novoangaževana altistinja je gdč. Gabrijela Horvat, bivši član hrvatske opere v Zagrebu, — vsi dosedanji solisti in dosedanji zbor. To potrebo smo že opetovano povdarjali. Operni repertoir bode sedaj lahko bogatejši, raznovrstnejši. Obžalujemo pa, da se inten-

danca še vedno premalo ozira na domače moči. Vprašanje, kako dobiti slovenskemu gledališču domačih močij, bi bilo treba resno pretresavati. Brez teh se naše gledališče ne more zdravo razvijati. Prepričani smo, da imamo Slovenci tudi za dramatično umetnost mnogo skritih talentov. S tega stališča prav obžalujemo, da bode letos nedostajalo na deskah slovenskega gledališča zopet dveh domačih močij, ki ste bili jako delavni in priljubljeni. Glede svojih naznanil naj se intendantca letos postavi na stališče „Slov. Maticice.“ „Družbe sv. Mohorja“ i. t. d. Pošilja naj svoja naznanila vsem slovenskim listom. To ni želeti samo s stališča reklame, nego tudi s stališča nepristranosti. In vzvišena nad političnimi našimi razmerami mora biti intendantca slovenskega gledališča, sicer se bo slabo godilo njej in zavodu.

Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je gospod Ivan Perdan, predsednik kupčijske in trgovske zbornice, veletržec v Ljubljani ter založnik užigalic družbe sv. Cirila in Metoda, zopet poslal dvesto goldinarjev. Zahvalujoč se za to veledušnost, iskreno prosimo vse zavedne Slovence in Slovenke, da zahtevate po vseh prodajalnicah izključno le naših užigalic. Blagajništvo družbe sv. Cirila in Metoda.

Boben poje! Cela vrsta ljubljanskih trgovcev in obrtnikov je bila te dni zarubljena, ker vlada izterjuje brezobrestno posojilo. Zarubilo se jim je blago, za katero je sedaj seveda določena eksekutivna prodaja v najbližjem času. K itak slabemu gospodarskemu položaju marsikaterega trgovca in obrtnika pride sedaj še ta nadloga, namreč stroga, hitra politična eksekucija. Tukaj žalibog vidimo, koliko je bila vredna ministрова obljuba, da se bodo podaljšali obroki za vračilo trgovskih in obrtnih posojil. In vender se je to kot Bog ve kakšen vseh raznašalo zadnjič, ko je bilo treba voliti državnega poslanca za Ljubljano. Boben poje! Nekaj pa se je popolnoma prezrlo. To namreč, da je potres julija meseca tudi trgovcem in obrtnikom vsaj posredno mnogo škodoval, in nadalje to, da imajo ljubljanski manjši trgovci in obrtniki ravno v juliju in avgustu najmanj dohodka in zaslužka. Če o drugem ne govorimo, je gotovo to, da eksekucija ravno v sedanjem času dvakrat hudo zadene naše trgovce in obrtnike. Ako bi se bilo to pojasnilo na pristojnem mestu, ako bi se bil kdo, ki je poklican, potegnil vsled teh okolnostij za dolžnike, bila bi gotovo vsaj sedaj izostala eksekucija. Dolžnost bi bila to v prvi vrsti poslanca g. Kušarja. Kaj je v tem oziru storil, to bo poročal najbrže na tistem volilnem shodu, katerega letos — ni sklical.

Kolesarska slavnost se je preložila na 3. oktobra. Čas za prijave je do 28. septembra t. l.

Prošnja pom. uradnikov do gg. državnih poslancev. Ker je že definitivno določeno, da se snide državni zbor dne 23. t. m. in se bo znabiti vršilo to zborovanje mirnejše, kakor prejšnje, bilo bi na mestu, da se gg. državni poslanci sedaj dogovore in stavijo v drž. zbor interpelacije o zadevi drž. pom. uradnikov. Vprašajo naj g. finančnega ministra, koliko je zadeva napredovala, ker je isti v seji dne 26. novembra 1896 na razne interpelacije gg. državnih poslancev obljubil, da bo v letu 1897. administrativnim potom uredil zadevo pom. uradnikov, in povdarjal, da se bode skrbelo za nje za slučaj starosti in nezmožnosti za delo, kakor tudi, da se jim plača v boleznih ne ustavi. Potrebno bi bilo, da se stavi v proračun za l. 1898. primerna svota za regulacijo njihovih plač. Glavne točke, katere bi rešile pom. uradnike pogina in beraštva, bi bile: stalnost, preskrbljenje za starost v slučaju nezmožnosti za delo, preskrbljenje žen in sirot. Pavšalni sistem naj se popolnoma odpravi in plačani naj bodo pom. uradniki pri c. kr. blagajnicah, kakor drugi državi službujoči organi, ker jim je pavšalni sistem v največjo škodo. Malo kredita, in najpotrebnejše in najbolj pereče vprašanje bi bilo rešeno. Odvzeti je potreba samo pavšal, ter ga porabiti kot plačo pom. uradnikov, a ne za druge namene, in rana je zaceljena. Na dalje bi se moralo ukreniti, da se v pokoju živeči uradniki ne sprejemajo v druge službe, kajti, ako jedni službi ne morejo biti

kos, kako bodo dobro opravljali drugo. Plača bi se morala urediti primerno sedanjim draginjskim razmeram. Uvede naj se tudi nedeljski počitek v pisarnah, kajti če država prepoveduje trgovcem, obrtnikom in delavcem, opravljati posel ob nedeljah in praznikih, in jih kaznuje, ako se ne pokore postavi, moralo bi se toliko bolj gledati na to, da se uvede v njenih pisarnah nedeljski počitek. Gg. državni poslanci se najuljudneje prosijo, naj se usmilijo najrevnejšega sloja ljudstva, to je pom. uradnikov, da se napravi konec tlačanstvu, in pomagajo naj rešiti ta važni kos socialnega vprašanja, katero se vlačí že desetletja po zbornici. Pa tudi za privatne uradnike naj vlada kaj ukrene, ker ima mnogo sredstev na razpolago, in naj pove, kaj je napravila s statističnim materijalom, katerega je svoječasno nabirala.

„Svobodni Glasovi“. Čudno, neverjetno, in vender resnično je, da pomaga „Narodna Tiskarna“ širiti socialnodemokratske nauke. „Delavcu“ in „Svobodni“ je bila svoj čas prisiljena odpovedati tiskanje, sedaj pa je zopet sprejela v tisk „Svobodne Glase“, ki se sicer oglašajo bolj po ovčje, ali v tej ovčji koži tiči prav tisti volk, kakor v „Delavcu“ in „Svobodni“. „Svobodne Glase“ je zmašil znani agent Kristan, ki se pa menda iz „skromnosti“ ni podpisal, izdaja jih pa — risum teneatis — znanstveni socialist Rok Drogenik. Kako se je mogla odločiti „Narodna Tiskarna“ za tiskanje lista, ki zagovarja internacionalizem, ko v njej pač gospodujejo knezi absolutno narodnega prepričanja, mi niti sedaj ne moremo pojmiti, ko se „Narod“ izgovarja na obrt „Narodne Tiskarne“. Po tem načelu bodo v „Narodni Tiskarni“ začeli tiskati tudi „Laib. Wochenblatt“, samo da bodo delnice več nesle. Jeli sme namenu služiti vsako sredstvo? Narodna stranka se ne boji socialistov, pravi „Narod“, in vender se jih je dr. Ferjančič v Idriji zbal, kakor se jih utegne še kdo od narodne stranke bati, ko bode prepozno — ob najjisti uri.

Shod slovenskega katoliškega delavskega društva v Vodmatu je bil nekaka narodna manifestacija slovenskega delavstva v Ljubljani po vseslovenskem shodu. Obžalujemo, da se radi nedostajanja prostora ne moremo spuščati v podrobnosti tega velezanimivega shoda. Na shodu je najprvo poročal g. državni poslanec dr. Krek, potem pa so navzoči izvenkranjski rodoljubi bodrili naše delavce za narodno stvar. Č. g. J. M. Kržišnik je najprvo pojasnjeval stališče štajarske socialne demokracije napram slovenskim zahtevam. Za te naše pravične zahteve bi se socialna demokracija morala ogreti, a zalučila nam je v odločilnem trenutku v obraz: „Ne brigamo se za nje!“ Vseslovenski shod je tudi za delavske razmere vsprejel primernih točk v svoje resolucije. Predlaga resolucijo, s katero slovenski krščanskosocialni delavci izjavljajo, da se v vsem strinjajo z resolucijami vseslovenskega shoda in naročajo svojemu poslancu, da se bori zanje do najskrajnejših posledic. Resolucija je bila vsprejeta z viharnim navdušenjem. Društveni predsednik g. Ziller je razlagal delavcem, da imajo slovenski krščanski socialisti vse narodne zahteve v svojem programu, tudi zjedinjeno Slovenijo, in da so vsled tega naprej pred marsikatero narodno stranko. Urednik „Primorskega Lista“ č. g. Iv. Dermastja je prinesel zborovalcem pozdrav od bregov bistre Soče. Poleg Italijanov se na Primorskem proti nam srdito bore tudi socialni demokratje. Slovenski delavci! ali bi hoteli odstopiti tujcu ped slovenske zemlje? (Burni klici: Ne! Nikdar!) Bojujte se torej proti socialni demokraciji, ki nam tudi jemlje tla izpod nog. Svoje gnezdo predstavili so sedaj v Trstu. Slovenske delavce pitajo ondi s ščavi in s tem odrekajo pravico Slovincem v Trstu. Delavci, bodite vedno vredni slovenskega naroda! Na to so železničarji gg. Finžgar, Sluga in Pip g. poslancu pojasnjevali želje železničarjev glede dnevne plače, zavarovalnine za starost, bolniške blagajne in nedeljskega počitka. G. Štefe je zborovalce opozarjal na izzivajočo velikonomško slavnost, katero hočejo avstrijski Prusi praznovati dne 31. oktobra v slovenski prestolici. Navzočno slovensko delavstvo je na

njegov predlog slovesno protestiralo proti tej demonstraciji, katera bi z ozirom na javni red in mir ne bila priporočljiva. Toplo je zagovarjal dotično resolucijo g. poslanec dr. Krek. Celo po našem središču sega pohlepno Nemštvo. Povsod se nam Nemeč vsiljuje. Kako more Nemeč Hein predsedovati skoro popolnoma slovenski deželi? (Govorniku se živahno ploska.) Nemci odločujejo v deželnem šolskem svetu. (Klici: Kje je Tavčar?!) Ti Nemci sejejo prepir med nami. Z nemškimi šolami nas hočejo poplaviti v Ljubljani. Delavci ogibajte se teh šol! Tirolsko, Zgornjo Štajarsko so nam Nemci ugrabili — sedaj pa trčijo ob naš odločen odpor. Ob teh razmerah ni nobena beseda preostra! Shod so zaključili delavci z „Živijo“-klici na svojega poslanca g. dr. Kreka.

Starčevičev dom v Zagrebu pride baje na dražbo, ker je zelo zadolžen in ga družba sv. Cirila in Metoda za Istro ni mogla vsprejeti. Bolje bi bilo, da so Hrvatje v slogi sezidali dom, ki bi ne prišel na dražbo in morda celo v roke Židom.

Zbirke domačih zdravil, kakor jih rabi slovenski narod, s poljudnim opisom človeškega telesa. Te knjige je izšel v založbi Dragotina Hribarja v Celju tretji pomnoženi natis, kar dokazuje, da je knjiga jako rabljiva. Cena knjigi 50 kr., s poštnino 55 kr.

Med prekmurske Slovence bi rad pošiljal č. g. Fr. Sal. Gomilšek, kaplan v Jarenini, Štajarsko, slovenske knjige. Kdor jih ima kaj, naj mu jih pošlje! Marsikom porabne knjige v prahu ležijo, med ogrskimi Slovenci pa bi lahko mnogo koristile.

Društva.

Slovensko katoliško delavsko društvo v Ljubljani praznuje jutri triletnico svojega obstanka. Vštevi jutrišna shoda, ki se bodeta vršila na Brdu pod Šmarno Goro in v Kropi, je društvo v tem kratkem času priredilo 93 shodov. To število jasno priča o zavednosti slovenskega delavstva!

Slovensko katoliško delavsko društvo v Ljubljani zboruje v nedeljo 26. t. m. v Kamni Gorici. To delavsko politično društvo je najdelavnejše društvo slovensko!

Občeslovensko obrtno društvo v Celju sklicuje v nedeljo 26. septembra velik obrtniško gospodarski shod v Žalcu.

Ženska podružnica družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu priredi velik koncert z bazarjem v nedeljo, dne 19. septembra 1897, na društvenem vrtu pri sv. Ivanu s sodelovanjem vojaške godbe, pevske družbe „Adrija“ iz Barkovelj in „Zarja“ iz Rojana. Začetek točno ob 4. uri popoldne. Vstopnina 30 kr. za osebo.

Slovensko društvo „Edinost“ v Gradcu se je razšlo. Bilo je zbirališče slovenskih delavskih slojev. V Gradcu ima torej samo slovenska mladina v „Triglavu“ svoje zbirališče, drugi graški Slovenci se potapljajo v Nemštvo. To ni lepo spričevalo za slovensko inteligenco v Gradcu.

Slavnost v Kranju.

(Izvirna brzojavka „Slovenskemu Listu“.)

Najlepše vreme; mesto praznično in v zastavah, meščanstvo navdušeno. Sprejem na kolodvoru po občinskem odboru, župan Šavnik na čelu. Iz Ljubljane došli: Šuman, Junovič, od vlade: Hein in Merk; deželni glavar Detela, deželni odbornik Murnik, ljubljanski župan Hribar, drž. poslanci Ferjančič, Kušar in Pogačnik. Korporativno nastopa in polnoštevilno „Sokol Gorenjski“, „Požarna bramba“, akad. fer. društvo „Sava“, zastopana tudi „Slovenija“. Narodne meščanke v narodnih nošah, kmetska dekleta in kmetski fantje v gorenjski noši. Prišlo je dokaj gorenjskih županov. Tudi mnogo duhovnikov. Mašo z asistenco imel kranjski dekan. Za banket oglašanih 70 oseb. Vsa slavnost, zlasti blagoslavljanje, v najlepšem redu. Pri otvoritvi govorili: Šavnik, Hein, dekan Mežnarec, ravn. Hubad. Značaj slavnosti do cela slovensk.

